

Justitiedepartementet

103 33 Stockholm

Vissa åtgärder för stärkt återvändandeverksamhet och utlänningskontroll (SOU 2024:80)

(Ju2024/02572)

Utifrån de utgångspunkter Försäkringskassan har att beakta, har myndigheten följande synpunkter.

4. Utökad informationsutbyte

Regeringen har uppdragit åt en utredare att bland annat lämna förslag på en reglering som innebär ett utökad informationsutbyte i syfte att stärka arbetet med verkställighet och för svåra möjligheterna att leva i landet utan tillstånd. Försäkringskassan har vissa synpunkter på utformningen av de förslag som lämnats.

Utöver de förväntade effekter som omnämns i betänkandet i förhållande till ovan nämnda förslag, kan uppgiftsskyldigheten för berörda myndigheter bidra till att de felaktiga utbetalningarna från välfärdssystemen minskar. Detta eftersom det förekommer att personer som saknar rätt att vistas i Sverige får olika förmåner utbetalda (jfr. avsnitt 4.4). Framförallt gäller det personer vars uppehållstillstånd har upphört att gälla men där förmån ändå betalats ut.

Av föreslagen lagtext framgår att myndigheter som omfattas av uppgiftsskyldigheten till Polismyndigheten ska lämna uppgift om utlännings bostadsadress eller annan jämförbar uppgift som kan lämna upplysning om var utläningen bor stadigvarande, tillfälligt eller *i övrigt vistas*, i de fall myndigheterna förfogar över sådana uppgifter (17 kap. 4 § 3 utlänningslagen, avsnitt 1.5). I betänkandet nämns att Försäkringskassan kan ha tillgång till uppgifter om arbetsplats eller barns förskola och skola (avsnitt 4.5.3). Av övervägandena och författningskommentaren framgår att till exempel en praktikplats, *studieplats eller liknande sysselsättning* omfattas av uppgiftsskyldigheten (avsnitt 4.6.2 och 15.5). Försäkringskassan anser att det är oklart om uppgifter om barns förskola och skola utgör en sådan uppgift om var utläningen i övrigt vistas och därmed är en uppgift som Försäkringskassan ska lämna till Polismyndigheten. Detta behöver förtydligas i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Det beviskrav som ska uppnås för att de utlämnande myndigheterna ska vara skyldiga att lämna uppgifter på eget initiativ är, som nämnts ovan, att myndigheten har anledning att anta att en utläning saknar rätt att vistas i Sverige. Enligt utredningen är avsikten inte att de utlämnande myndigheterna ska göra några egna efterforskningar eller någon egen utredning i fråga om en utlännings vistelserätt enbart i syfte att fullgöra uppgiftsskyldigheten, utan det ska i stället vara fråga om en begränsad arbetsinsats (jfr avsnitt 4.6.1 och 4.7.1). Sett tillsammans innebär det lågt ställda beviskravet och den begränsade utredningsskyldigheten för utlämnande myndighet att de underrättelser som kommer Polismyndigheten till handa är av begränsat värde. Eftersom varje underrättelse måste följas upp finns det en risk för försämrad effektivitet i kontroll- och återvändandearbetet.

4.7.6 Proportionalitets- och nödvändighetsbedömning

Försäkringskassan får behandla personuppgifter som är nödvändiga för behandling av personuppgifter i verksamhet som avser förmåner enligt socialförsäkringsbalken samt andra förmåner och ersättningar som enligt lag eller förordning eller särskilt beslut av regeringen handläggs av Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten (jfr 114 kap. 2 § socialförsäkringsbalken).

Enligt utredningen är utgångspunkten att myndighetens bedömning i fråga om en utlännings saknar rätt att vistas i Sverige ska grundas på information som myndigheten fått till sig inom ramen för den egna verksamheten. Det innebär att det som regel ska vara sådan information som myndigheten behöver för att kunna utföra sitt eget uppdrag (avsnitt 4.6.1).

Frågan om en utlännings rätt att vistas i Sverige ingår generellt som en del av prövningen i Försäkringskassans verksamhet. Möjligheten för Försäkringskassan att lämna uppgifter om annan än den försäkrade är dock begränsade. Försäkringskassan har inget brottsbekämpande uppdrag som medger till exempel spaningsverksamhet och myndigheten har inte heller möjlighet att inhämta uppgifter som saknar betydelse för bedömningen av en viss socialförsäkringsförmån. De uppgifter om andra än den försäkrade som myndigheten kan komma att förfoga över, så kallad sidoinformation, kommer sannolikt endast i undantagsfall att nå upp till beviskravet att det ska finnas en anledning att anta att en utlännings saknar rätt att vistas i Sverige.

7.14.3 En utökad direktåtkomst för Säkerhetspolisen

Utredningen föreslår att Säkerhetspolisen ska få medges direktåtkomst till sådana personuppgifter i Migrationsverkets register över fingeravtryck och fotografier som myndigheten behöver för att fullgöra uppgifter enligt utlännings- och medborgarskapslagstiftningen samt för att fullgöra uppgifter inom ramen för beslut som regeringen har meddelat om överföring av skyddsbehövande till Sverige.

Försäkringskassan anser att sådana myndigheter som nu och i framtiden kommer att ansvara för att fysiskt identifiera individer, till exempel vid tilldelning av samordningsnummer, bör få medges direktåtkomst till personuppgifter i Migrationsverkets register över fingeravtryck och fotografier. Detta skulle innebära ytterligare ett steg på vägen mot att få en sammanhållen identitetsförvaltning och är i linje med regeringens mål att svensk identitetsförvaltning ska vara tillförlitlig och solid, och inte kunna utnyttjas för olika former av missbruk och brottslighet (Jfr Skr. 2023/24:67, Motståndskraft och handlingskraft – en nationell strategi mot organiserad brottslighet, s. 32).

14.3.4 Kostnader för de utlämnande myndigheterna

Försäkringskassan behöver utveckla ett IT-stöd för att lämna uppgifter till Polismyndigheten och ta emot förfrågningar och lämna uppgifter till Migrationsverket. Att utveckla och förvalta IT-stöd kommer att medföra kostnader, men med hänsyn till osäkerhet rörande behov och krav, har myndigheten i dagsläget inte någon möjlighet att lämna en prognos över beräknade kostnader för detta.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Nils Öberg i närvaro av rättschef Marie Axelsson, HR-direktör Magnus Lundström och rättslig expert Marcus Lundén, den senare som föredragande.

Nils Öberg

Marcus Lundén